

Тенденції розвитку теорії полісемії (на матеріалі французької мови)

Е. В. Ніколаєску

Національна академія Служби безпеки України, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: emilie.nicolaescu@gmail.com

Paper received 31.10.19; Accepted for publication 16.11.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-211VII62-07>

Анотація. У статті досліджено стан розробки теорії полісемії у французькій мові. Визначено основні підходи вітчизняних та зарубіжних дослідників до інтерпретації полісемії в синхронії та діячності. Проаналізовано напрями та аспекти дослідження полісемії та визначено її природу і місце в мовній системі. Розглянуто основні типи полісемії, з'ясовано її риси і шляхи формування. Досліджено семантичну структуру багатозначного слова, прийоми відокремлення окремих значень багатозначної структури, типи значень полісемантичного слова. Названо основні відмінності між полісемічними та моносемічними одиницями. Висвітлено основну термінологію, яку лінгвісти використовують під час дослідження значення полісеманта, виявлено ознаки семантики, наведено семну класифікацію та розглянуто енантіосемію, як підвид полісемії.

Ключові слова: полісемія, моносемія, омонімія, енантіосемія, семантика, семема, лексико-семантичний варіант, семема.

Постановка проблеми. Проблема полісемії не є новою, проте в XXI столітті вона стала центром семантичних досліджень та набуває, можна сказати, дедалі більшої актуальності. Полісемія виявляє себе як природний феномен в усіх мовах та виступає одним із найважливіших способів для розширення й оновлення лексики мови, зокрема французької. Проблема природи слів, зокрема щодо семантичних варіацій, уперше окреслили античні мислителі. Суперечки давньогрецьких учених відображені у творі філософа Платона (діалог «Кратіл, або про правильність імен») у формі діалогу між Кратилом, який обстоює тезу про природний характер назв, і Гермоденом, який наполягає на тому, що назви встановлюються законом. Сам Платон не підтримує жодної з цих думок, а лише резюмує: важливим є не протиставлення, а визнання, що в мові панує глибока внутрішня цілеспрямованість, а не невмотивована примха. Згідно з Платоном, «імена» не є адекватним засобом пізнання світу речей, основу якого утворює світ ідей. Останній розпадається на різноманітні складові одразу, як тільки стає об'єктом осягнення за допомогою мови, і ці частини вже неможливо поєднати у єдине ціле. Оскільки в імені розкривається природа речі, відкритими залишаються питання щодо потенціалу одних лексем реалізовувати багатозначність, інших – називати ті самі речі по-різному, або ж, навпаки, збігаючись у фонетичній формі, передавати різні значення тощо. З огляду на зазначене семантична структура полісемантів постає однією зі складних та актуальних проблем семасіології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній лінгвістиці існують різні підходи щодо визначення полісемії, її типів та джерел походження. До означеної проблеми зверталися як зарубіжні так і вітчизняні мовознавці, зокрема Х. Буссман, В. Гладка, А. Грищенко, А. Залізник, В. Левицький, С. Кійко, М. Кочерган, О. Огуй, І. Ольшанський, Л. Пелепейченко, К. Петрова, В. Сімонок, І. Смушинська, С. Соколовська, І. Стернін, М. Стерніна й інші.

Вважається, що теорія полісемії виникла у 1987 р. після того, як М. Бреаль увів у мовознавчий обіг терміни «полісемія» та «моносемія», і саме завдяки йому почалось поглиблене вивчення полісемії та закономірностей семантичних відношень між мовними одини-

цями [24, с. 285].

Зазвичай дослідники протиставляють полісемію моносемії: моносемія (від гр. *monos* «один» і *sema* «знак») – це наявність у мовній одиниці одного значення, полісемія (від гр. *polysemos* «багатозначний») – наявність різних лексичних значень у одного й того ж слова відповідно до різних контекстів [8, с. 194].

Однак не всі мовознавці визнають існування полісемії. Основні підходи лінгвістів щодо визначення полісемії можна поділити на два напрями: 1) заперечення існування багатозначності слів: кожне нове значення слід вважати омонімом, наприклад, за О. Потебнею, «багатозначність – поняття хибне: де два значення, там і два слова» [13, с. 33], за Л. Щербою, «Неправильно думати, що слова мають кілька значень. Це по суті формальна і навіть просто типографська думка. Насправді ми завжди маємо стільки слів, скільки дане слово має значень» [23, с. 290–291]; 2) визнання існування полісемії як реального мовного явища, тобто відбувається спроба об'єднати єдиним загальним значенням всі значення полісемантичного слова (О. Ахматова, В. Виноградов, А. Грищенко, З. Левіт, Л. Лисиченко, Л. Пелепейченко, В. Русанівський, І. Смушинська, А. Уфімцева, Д. Шмельов) [16, с. 96].

Проблема полісемії виникає, якщо відокремлювати мову як систему і мову як мовлення, якщо визнавати в кожній конкретній мові лексичну систему номінацій (суму слів і виразів) та реальне функціонування слів у мовленні. Але реальність мовного вжитку показує, що не все так просто. Як правило, полісемічна одиниця стає моносемічною в контексті, однак сучасний медійний контекст, художня література свідчать, що полісемічна одиниця навіть у контексті може мати не одне значення.

При дослідженні полісемії мовознавці, як правило, розглядають два її аспекти: 1) визначення її природи і місця в мовній системі; 2) характер семантичних змін у багатозначному слові [16, с. 96].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на численні праці мовознавців К. Аллендорф, Ю. Апресян, І. Арнольд, О. Ахматова, Р. Бергман, М. Бреаль, Р. Будагов, В. Виноградов, Є. Гінзбург, П. Денисов, Г. Івлева, Г. Кляйбер, З. Левіт, Л. Лисиченко, М. Нікітін, Л. Новиков,

О. Потебня, К. Райзіг, В. Русанівський, С. Ульман, А. Уфімцева, А. Чудінов, Д. Шмельов, Л. Щерба, на сьогодні немає усталеного визначення термінів «семантема», «семема», «лексико-семантичний варіант», «сема», тощо; не визначені чітко моделі формування семантичної структури слова (і не тільки слова), полісемічними є і суфікси і речення, співвідношення значень слова між собою тощо.

Значення багатозначного слова створюють певну структуру, елементи якої по-різному залежать один від одного і по-різному пов'язані між собою. Для визначення семантичної структури слова слід виявити всі значення (лексико-семантичні варіанти; далі – ЛСВ) слова; з'ясувати відмінні риси, за якими ці значення протиставляються; розглянути порядок внутрішнього зв'язку і підпорядкування лексико-семантичних варіантів та визначити, якими мовними засобами здійснюється внутрішньослівне розмежування семантики слова [9, с. 270].

Мета статті – проаналізувати підходи дослідників до інтерпретації полісемії в синхронії та діяхронії, розглянути основні типи полісемії та з'ясувати її риси і шляхи формування.

Французька мова тяжіє до внутрішньої мобільності лексики, що активізує явище полісемії внаслідок чого відбуваються семантичні зміни. Сьогодні полісемія охоплює широкий пласт французької лексики, тому її можна, вслід за С. Ульманом, вважати її характерною особливістю, універсалиєю.

Викладення основного матеріалу. Як зазначалося вище, погляди мовознавців на багатозначність відрізнялись у принципах визначення семантичної структури, прийомах відокремлення окремих значень багатозначної структури, розрізненні полісемії та омонімії, а також у методиці їх дослідження.

Обидва підходи до питання значення слова виходять із того що, як визначав С. Карцевський (1965 р.), полісемія є наслідком асиметричності мовного знака, в якій немає повної симетрії між планом змісту і планом вираження: не кожній одиниці смислу відповідає окрема одиниця мови – слово. Таким чином, одне слово може мати кілька пов'язаних між собою значень, тобто бути багатозначним [16, с. 97].

Структура багатозначного слова – це характеристика значень за їх місцем у семантичній структурі. Деякі мовознавці вважають її «польовою» з «чітко вираженим центром і близькою та далекою периферією. Ядро поля містить головне значення, яке завжди є прямим і найменшою мірою залежним від контексту. Навколо нього розташовуються частовживані переносні значення, а на периферії – рідковживані (застарілі, нові, що не стали ще загальновідомими, і фразеологічно пов'язані) значення» [9, с. 272–173]. М. Кочерган підтримує такий підхід, однак інші дослідники вважають, що застосування польового підходу до полісемантичної структури не дуже прижилося.

Український лінгвіст В. Левицький ділить значення полісеманта на головні та вторинні й пропонує диференціацію ієрархії ЛСВ полісемантів на функціонально-семантичну та дериваційно-семантичну: перша визначається більшим навантаженням головного ЛСВ за обсягом та функціональною значущістю, друга – прямою похідністю вторинних ЛСВ від головного

[11]. Проте не всі лінгвісти визнають положення про наявність у значенні слова головного ЛСВ (Ю. Апресян, С. Кацнельсон, П. Соболева, В. Перебийніс та ін.), адже, «ЛСВ можуть бути пов'язаними один з одним більш складним способом або не пов'язаними взагалі (у випадку ономазіологічно зумовленої полісемії, яку розглядають як наявність у слові денотативно розбіжних значень, не пов'язаних одне з одним семантично, а лише на підставі спільності значення мотиватора» [14, с. 3–10].

Деякі дослідники також розрізняють наступні типи значень полісемантичного слова: первинне/похідне; основне/вторинне; вільне/фразеологічно зв'язане/синтаксично детерміноване; пряме/переносне [17, с. 148–149].

Багато лінгвістів підкреслюють полісемантичний характер французького слова, хоча, за статистичними даними, кількість моносемічних лексичних одиниць у французькому словнику складає приблизно 45 % узуальної лексики [17, с. 101]. Полісемія особливо розвинена серед дієслів основної узуальної лексики. Найбільш загальними та абстрактними серед французьких дієслів є дієслова: *faire, prendre, mettre, aller*.

Отже, основними відмінностями між полісемічними та моносемічними лексичними одиницями є: 1) полісеми – найуживаніші слова (*faire, tête, main*); найчастіше односкладові, рідше багатоскладові слова; активно утворюють аналітичні лексичні одиниці (*avoir honte, prendre froid*); непохідні і немотивовані; малоінформативні та залежать від контексту; 2) моносеми або однозначні слова – одиниці французького утворення або запозичені з інших мов: *magazine, périmètre*; новоутворені слова (XVI–XXI ст.); найчастіше морфологічно мотивовані (*militariser, perfectionner*); багатоскладові (*longévité, patalisation*); відносяться до обмеженої сфери використання, до термінології (*phonétique, actualisation*); семантично самостійні (не залежать від контексту) [17, с. 101].

Дослідивши підходи лінгвістів щодо визначення полісемії можна виокремити її риси:

1. полісемія – це мовна універсалия, яка позначає різні предмети та явища дійсності й виконує відображальну й узагальнювальну здатність мислення й мови і характерна для будь-якої мови;

2. полісемія – результат дії закону економії;

3. полісемія зумовлена асиметрією мовного знака: одне означаюче може стосуватися двох означуваних;

4. полісемічні значення повинні мати одне спільне семантичне ядро [10, с. 101];

5. значення полісемантичних слів створюють понятійні сфери, інакше кажучи семантичні поля, складники яких пов'язані загальною основою;

6. значення полісемантичних слів у мовленні контекстуальне;

7. семантична єдність, яка існує між значенням одного і того ж самого слова та складається на базі загальних семантичних асоціацій (метафоричних, метонімічних, синекдохічних та інших переносів), однак часто вона вже не є очевидною, зв'язок втрачений, а І. Смуцинська виокремлює й енантіосемію, як підвид полісемії (більш глибокий аналіз буде поданий далі).

Отже, семантичну структуру багатозначного слова утворюють змістові зв'язки слова.

Наступна проблема – основна термінологія, яку лінгвісти використовують під час дослідження значення полісеманта. Співіснують терміни «лексема», «семантема», «лексико-семантичний варіант», «семема», «сема», і їх використання залежить від лінгвістичних традицій французької, американської, російської, української культур.

Оскільки лексемою вважається «слово як одиниця словникового складу мови в сукупності його конкретних граматичних форм і флексій, які їх виражають, а також можливих конкретних смислових варіантів; абстрактна двобічна одиниця словника» [3, с. 257], (термін запропонував О. Пешковецький у 1918 р., розкривався у працях В. Виноградова, О. Смирницького, А. Залізняка), то «семантема» – є неактуалізованим знаком, що виражає одне поняття. Цим терміном Ш. Баллі заміняв поняття «слово». Семантема – сукупність всіх лексико-семантичних варіантів, семем, яка визначає складність і багатоплановість плану змісту лексеми, семеми, що входять до складу однієї семантики, перебувають між собою в ієрархічних відношеннях.

Реалізація лексеми в мовленні – це лексико-семантичний варіант – «двобічний мовний знак, що являє собою єдність звучання і змісту та зберігає її незмінною в межах притаманних йому парадигматичних і синтагматичних зв'язків» [1]. Термін ЛСВ уведений О. Смирницьким у 1954 р., однак, на сьогодні, в семасіологічних студіях в активний обіг входить термін «семема».

Семема – лексико-семантичний варіант в мовленні або «змістовий аналог, семантична функція словоформ» [4, с. 36]. Семема формується внаслідок взаємодії елементів мовної якості та елементів позамовного характеру і не є лише одиницею семантичної природи, а представляє слово як лексико-граматичну одиницю, яка узагальнює мисленнєвий зв'язок із поняттям та референтом [15, с. 89]. Семеми мають комунікативний, соціальний характер. У словниках вони подаються як окремі значення багатозначних слів.

Ознаками семеми є: спосіб номінації (пряма і переносна семема, переносне значення має обмежені можливості породження нових значень); референційна самодостатність (семема є або референційно самодостатньою, або потребує підтримки контексту чи ситуації); частотність; наповнення словотворчих і формотворчих парадигм; синтаксична валентність; обмеження сполучуваності; число змістових зв'язків з іншими семемами у семантичній структурі слова тощо [15, с. 90].

Найефективнішим методом розгляду семантичної структури є компонентний аналіз під час якого значення слова розкладається на його складники. У семасіології вони отримали різні назви: диференційний елемент (Ф. де Соссюр), сема (Б. Потье, А. Греймас), аloseма (У. Гудинаф), семантичний множник (Ю. Апресян, Ю. Караулов), семантичний примітив (А. Вежбицька), семантична ознака (Ф. Лаусбері), семантичний маркер (Д. Болінджер, Дж. Кац і Дж. Фодор), семантичний компонент (Дж. Лайонз), фігура плану змісту (Л. Єльмслев), диференційна ознака (І. Арнольд), компонент значення (Н. Долгіх), ноема (Г. Мейер).

Серед усього представлену термінологічну нестійкість, найуживанішим терміном виявилася «сема». Термін «сема» був запропонований Б. Потье у 1974 р. «Сема – це семантичний мікрокомпонент, що відбиває конкретні ознаки позначуваного словом явища» [18, с. 44]. Отже, сема – елементарний смисловий елемент значення, найменша розрізнявальна риса, об'єктивно притаманна денотату. Кожна сема відображає у свідомості носіїв мови диференційні ознаки, властиві денотату або привласнені щодо нього мовним середовищем, що є об'єктивними для кожного мовця [6]. Для І. Арнольда сема відповідає вимогам прозорості мотивованості, яка вказує на належність до семантики як плану змісту, короткості, широкого словотвірного потенціалу [2, с. 50].

Семасіологи розрізняють такі види сем: класеми (категоріальні семи) – найбільш узагальнені за змістом семи, які мають частинимовні ознаки; архісеми – семи, спільні для певного лексико-тематичного поля чи тематичної групи; диференційні семи – семи, за якими розрізняють значення певного слова від семантики слів того самого класу; інтегральні семи – семи, спільні для двох чи більше значень; потенційні (ймовірнісні, оказіональні) – семи, які не характеризують предмет чи взагалі поняття, позначене аналізованим словом, а можуть виявлятися в певних ситуаціях; градуальні семи – семи, які не представляють якоїсь нової ознаки, а лише ступінь вияву, інтенсивність тієї самої ознаки, що є і в інших близьких за значенням словах.

Семна класифікація розширюється. Деякі лінгвісти виокремлюють категорійні, граматичні, лексико-граматичні семи [21], експліцитні й імпліцитні семи [5]; яскраві, градуальні, граматичні, словотвірні; обов'язкові і факультативні семи; деталізують компоненти системного значення (головні семи – якість предмета, постійні – об'єкт номінації, асертивні – реальний об'єкт, експліцитні, яскраві семи та периферійні (неголовні, ймовірні, диспозиційні, похідні, імпліцитні, слабкі)) [18]. Щодо конотата розмежовують логіко-предметні й емотивні семи або конотеми [19, с. 85]; обов'язкові і змінні семи; специфіковані, що вказують на стилістичні, регіональні, соціальні особливості вживання слова), проте дискусійним питанням залишається те, як розглядати семний набір слів-полісемантів: окремо щодо кожного з варіантів значення чи в системі або ієрархії сем, зумовлених похідністю семеми [15, с. 93].

Разом з тим, більшість дослідників, від самого початку, від концепції М. Бреалю «закон збільшення значень» (multiplication des sens), стверджують, що слово, набуваючи нові значення, породжує нові одиниці, при цьому «жодне значення не зникає» і містить такі семантичні процеси, як спеціалізація, іррадіація, розподіл, звуження, розширення значень [24]. Однак сучасний діакронічний аналіз показує, що слова можуть набувати нових значень, втративши при цьому вихідного.

Очевидно, що між ЛСВ існують зв'язки. Мовознавці розрізняють імплікаційні (метонімічні), класифікаційні (родо-видові) і симілятивні (метафоричні) зв'язки. Д. Шмельов виокремив епідигматичні (мотиваційні), парадигматичні (опозиційні, таксономічні й

ін.) і дифузні (включення, перетину, поєднання) відношення між значеннями слова [22].

Як зазначалося вище, значення полісемічного слова реалізується в контексті, зокрема ситуативному. Так, дієслово *aller* «йти» в прямому значенні вимагає поширювача – обставину місця (*aller chez le médecin* – йти до лікаря), у значенні «працювати», «функціонувати» – обставину способу дії (*cette montre va bien* – годинник іде точно), у значенні «личити» – додаток у давальному відмінку (*ce chapeau lui va*) [8, с. 197–198].

Необхідно розглянути основні типи полісемії у багатозначному слові: радіальну, ланцюжкову і радіально-ланцюжкову.

При *радіальній полісемії* похідні (непрямі) значення походять від одного основного (прямого). Наприклад: слово *table* має наступні значення: 1) «*surface plane dressée à une hauteur convenable pour recevoir tout ce qui est nécessaire aux repas*»; 2) «*la nourriture servie à table*»; 3) «*meuble formé d'une surface plane supportée par des pieds, et servant à d'autres usages que les repas*»; 4) «*objet mobilier d'usage domestique comprenant, outre un support plat, différentes parties (tiroirs, coffre, tablettes) et pouvant constituer un meuble fermé*»; 5) «*table d'orientation: table circulaire de pierre, sur laquelle sont figurés les directions des points cardinaux visibles du lieu où elle se trouve*». Друге, третє, четверте і п'яте значення є похідними від першого.

При *ланцюжковій полісемії* кожне наступне значення є похідним від попереднього. Наприклад: прикметник *mûr*, має значення: 1) «*qui a atteint son plein développement, en parlant d'un fruit, d'une graine*»; 2) «*qui a atteint le développement nécessaire à sa réalisation, à sa manifestation*»; 3) перен. «*qui a atteint tout son développement, montre la réflexion, de la sagesse*». Тут друге значення мотивоване першим, а третє – другим.

При *радіально-ланцюжковій полісемії* відбувається поєднання двох вищезазначених типів, тобто паралельна підпорядкованість та послідовна залежність. Наприклад: слово *grain* має значення: 1) «*fruit comestible des graminées*», 2) «*les grains récoltés des céréales*», 3) «*grain destiné à la semence*», 4) «*fruit, graine ou toute*

autre partie menue et arrondie de certaines plantes»; 5) «*petite chose arrondie, rappelant un grain*»; 5) перен. «*très petite quantité*». Радіально-ланцюжкові структури мають дуже широку варіативність.

Реальність мови свідчить про складні шляхи появи нового значення у полісемічного слова. В більшості випадків слово отримує нове значення через метафору, метонімію, синекдоху. Однак І. Смущинська виокремлює й енантіосемію, як варіант полісемії й розглядає її як поляризацію значень в межах однієї мовної одиниці. Чеський мовознавець І. Шерцль вважав енантіосемію непродуктивним явищем, недоліком мови, з яким треба боротися, і: «чим давніша мова і примітивніший народ, тим частіше зустрічається це явище» [20, с. 259]. Зокрема мовознавець вказував на те, що цей феномен надзвичайно рідко зустрічається та гальмує мову на шляху її розвитку. Однак сучасні європейські мови, у тому числі французька, свідчать про зовсім протилежне. Сучасна французька мова надає численні приклади цього мовного явища, однак і по сьогодні «енантіосемія» потребує глибокого прискіпливого аналізу.

Висновки. Таким чином, нами зроблений невеликий огляд сучасного стану теорії полісемії у французькій мові. Проведений аналіз підтверджує, що полісемія – здатність слів до семантичних модифікацій, тобто зміни значення в залежності від контексту. Вона дозволяє виокремити в багатозначних словах основні (первинні) значення, які мінімально залежать від контексту, і неосновні (вторинні), які визначені контекстом. Слово виникає з одним значенням, основним, яке є прямим, адже прямо називає позначуваний предмет. Безсумнівно, джерело багатозначності слів у їх прямому і переносних значеннях, які реалізуються у метафорі, метонімії, синекдосі, енантіосемії. Наприкінці відзначимо, що значення полісемантичних слів є потужними засобами виразності, образності, емоційності французької мови.

Предметом подальших наукових пошуків є розгляд енантіосемії, як своєрідного підвиду полісемії, який потребує серйозного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Лексико-семантическое поле в языке и тематическая сетка текста. *Текст как объект комплексного анализа в вузе*. Л.: Наука, 1984. С. 3–11.
2. Арнольд И.В. *Основы научных исследований в лингвистике*: Учеб. пособие. М.: Высш. шк., 1991. 140 с.
3. Булыгина Т.В. *Проблемы теории морфологических моделей*. М.: Наука, 1977. 287 с.
4. Васильев Л.М. *Современная лингвистическая семантика*: Учеб. пособие для вузов. М.: Высшая школа, 1990. 176 с.
5. Вейнрейх У. О семантической структуре языка. *Новое в лингвистике. Языковые универсалии*. М.: Прогресс, 1970. Вып. 5. С. 163–250.
6. Гак В.Г. Семантическая структура слова как компонент семантической структуры высказывания. *Семантическая структура слова. Психолингвистические исследования*. М.: Наука, 1971. С. 78–96.
7. Карцевский С.О. Об асимметричном дуализме лингвистического знака / Звегинцев В.А. *История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях*. М., 1965. Ч. 2. С. 85–93.
8. Кочерган М.П. *Вступ до мовознавства*. К.: Академія, 2008. 368 с.
9. Кочерган М.П. *Загальне мовознавство*. К.: Академія, 2010. 464 с.
10. Левит З.Н. *Лексикология французского языка*. М.: 1979. 160 с.
11. Левицкий В.В. *Семасиология*: [моногр. Для молодых исследователей]. Изд. 2–е, испр. и доп. Винница: Нова книга, 2012. 675 с.
12. Ольшанский И.Г. О соотношении лексической полисемии и метафоры. *Лексика и лексикография. Сборник научных трудов*. Выпуск 11. М.: Отд. лит-ры и языка РАН, 2000. С. 135–145.
13. Потебня А.А. *Из записок по русской грамматике*. Т. 1–2. М.: Учпедгиз, 1958. 536 с.
14. Селиванова Е.А. Когнитивно-ономасиологический фактор полисемии производной лексики. *Вісник Черкаського ун-ту. Сер. філол. наук*. Черкаси, 2001. Вип. 25. С. 3–10.
15. Селіванова О.О. *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*: Підручник. Полтава: Довкілля–К, 2008. 712 с. URL: https://www.academia.edu/19314183/Selivanova_O.O_Suchasna_sna_lingvistyka_napriamy_ta_problemy_1576 (дата звернення: 17.09.2019).

16. Сімонок В.П. Розширення семантичної структури запозичених слів. *Науковий вісник ДППУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. Мовознавство. Том 2, № 5, 2016. С. 96–99.
17. Смуциньська І.В. *Французька лексикологія*. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 600 с.
18. Стернин І.А. *Лексическое значение слова в речи (коммуникативный аспект)*. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1985. 172 с.
19. Шаховский В.И. *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. Воронеж, 1987. 190 с.
20. Шерцль В.И. *О словах с противоположными значениями (или о так называемой энантиосемии)* / Хрестоматия по истории русского языкознания; учеб. пособ. / сост. Ф. М. Березин; под ред. Ф.П. Филина. Москва: Высшая школа, 1973. С. 259–264.
21. Шипицына Г.М. Структура значения слова и отношение между образующими ее компонентами. *Филологические науки*. 1993. № 3. С. 67–76.
22. Шмелёв Д.Н. *Проблемы семантического анализа лексики*. М.: Наука, 1973. 280 с.
23. Щерба Л.В. *Языковая система и речевая деятельность*. Л.: Наука, 1974. 428 с.
24. Bréal M. *Essai de sémantique (Science des significations)*. Paris: Librairie Hachette, 1897. 378 p.

REFERENCES

1. Arnold I.V. Lexico-semantic field in the language and thematic text grid. *Text as an object of complex analysis in a university*. L.: Nauka, 1984. pp. 3–11.
2. Arnold I.V. *Fundamentals of scientific research in linguistics: Textbook*. M.: Higher school, 1991. 140 p.
3. Bulygina T.V. *Problems of the theory of morphological models*. M.: Nauka, 1977. 287 p.
4. Vasiliev L.M. *Modern Linguistic Semantics: Textbook for universities*. M.: Higher School, 1990. 176 p.
5. Weinreich U. On the semantic structure of language. *New in linguistics. Universals of language*. M.: Progress, 1970. Vol. 5. pp. 163–250.
6. Gak V.G. Semantic structure of a word as a component of the semantic structure of a statement. *Semantic structure of a word. Psycholinguistic research*. M.: Nauka, 1971. pp. 78–96.
7. Kartsevskii S.O. On the asymmetric dualism of a linguistic sign / Zvegintsev V.A. *The history of linguistics of the XIX-XX centuries in essays and extracts*. Moscow, Part 2. 1965. pp. 85–93.
8. Kocherhan M.P. *Introduction to Linguistics*. K.: Academy, 2008. 368 p.
9. Kocherhan M.P. *General Linguistics*. K.: Academy. – 2010. 464 p.
10. Levit Z.N. *Lexicology of the French language*. M.: 1979. 160 p.
11. Levitskiy V.V. *Semasiology: [monograph for young researchers]*. Ed. 2, corrected. and add. Vinnytsia: Nova Kniga, 2012. 680 p.
12. Olshanskiy I.G. On the relationship of lexical polysemy and metaphor. *Vocabulary and lexicography. Collection of scientific papers*. Vol. 11. M.: Dep. literature and language of the Russian Academy of Sciences, 2000. pp. 135–145.
13. Potebnya A.A. *From the notes on Russian grammar*. In 2 Vol. Moscow: Uchpedgiz, 1958. 536 p.
14. Selivanova E.A. Cognitive-onomasiological factor of polysemy of derivative vocabulary. *Bulletin of Cherkassky University. Ser. filol. sciences*. Cherkassy, 2001. Vol. 25. pp. 3–10.
15. Selivanova O.O. *Modern Linguistics: Branches and Problems: Textbook*. Poltava: Dovkilya–Kiev, 2008. 712 p. Available at: https://www.academia.edu/19314183/Selivanova_O.O_Suc_hasna_lingvistyka_napriamy_ta_problemy_1576 (accessed: 17 September 2019).
16. Simonok V.P. Semantic expansion of structure of custom words. *Naukoviy visnyk DPPU imeni I. Franka. Seriya «Philology of Science»*. *Linguistics*. Volume 2, No. 5, 2016. pp. 96–99.
17. Smushchynska I.V. *French lexicology*. K.: Vidavnychy dim Dmitry Burago, 2015. 600 p.
18. Sternin I.A. *Word Lexical Meaning in Speech (communicative aspect)*. Voronezh: Publishing house of Voronezh University, 1985. 172 p.
19. Shakhovskiy V.I. *Categorization of emotions in the lexical and semantic system of language*. Voronezh, 1987. 190 p.
20. Shertsl V.I. *About words with opposite meanings (or so-called enantiosemy)* / Chretomathy on the history of Russian linguistics, edited by F.P. Filin. Moscow: High School, 1973. pp. 259–264.
21. Shipitsyna G.M. The structure of the meaning of the word and the relationship between its constituent components. *Philological Sciences*. 1993. No. 3. pp. 67–76.
22. Shmelev D.N. *The problem of semantic analysis of vocabulary*. Moscow, Nauka, 1973. 280 p.
23. Shcherba L.V. *Language system and speech activity*. L.: Nauka, 1974. 428 p.

Tendencies of the polysemy theory development (based on the French language)

E. V. Nikolaiesku

Abstract. The article highlights the development process of polysemy theory in the French language. Main approaches of domestic and foreign researchers studying the interpretation of polysemy in synchrony and diachrony have been determined. The directions and aspects of polysemy research and determination of its nature and place in the language system have been analyzed. The basic types of polysemy are considered, its features and ways of formation are researched. The semantic structure of a polysemantic word and a monosemantic word, methods of separation of distinct values of multivalued structure, types of values of polysemantic word are researched. The main differences between polysemic and monosemic units are stated. The basic terminology used by linguists to study the value of the polysemant is discovered, and enantiosemy is considered as a subcategory of polysemy.

Keywords: polysemy, monosemy, homonymy, enantiosemy, semanteme, sememe, lexico-semantic variant, seme.